

Zygaena (M.) punctum Ochseneimer, 1808 a Mecsekben *Zygaena (M.) punctum* Ochseneimer, 1808 in Mecsek Mountains (Lepidoptera: Zygaenidae)

Fazekas Imre

Regiograf Intézet, Biológiai Osztály – Biology Dept. of Regiograf Institute
H-7300 Komló, Majális tér 17/A, e-mail: fazekas.hu@gmail.com

Fazekas, I. (2009): *Zygaena (M.) punctum* Ochseneimer, 1808 in Mecsek Mountains, Hungary (Lepidoptera: Zygaenidae). – Acta Naturalia Pannonica, Newsletter, Nr. 4: 3–4.

Abstract: *Zygaena (M.) punctum* is known to be expanding its range within Ponto-Mediterranean region, to the Pannonian basin as well as to Italy. It has been in recession in Hungary for the last 50 years and has local habitats in southwest Hungary, near the Croatia border in recent time. The author has now found the species to occur in Mecsek Mts also. An imago of *Zygaena punctum* was recorded on 30th June, 2008 in the Mecsek Mountains (Pécsvárad), the first record of this species for Mecsek Mts (fig.3). It was found in one locality only, but it was not abundant. A typical inhabitant of Pannonian steppe regions, occurring on dry, calcareous ground. Very local and rare. Phenology: univoltine from end of May to end of July. The larvae feed on *Eryngium campestre* and *Centaurea* species. The larvae feed on known larval parasite: *Exorista larvarum* and *Phryxe vulgaris* (Diptera: Tachinidae).

Key words: Lepidoptera, Zygaenidae, *Zygaena punctum*, new record, biology, Hungary.

Bevezetés

A Dél-Dunántúlról, hosszú ideig csupán igen szórványos és régi gyűjtésű *Z. punctum* adatok voltak ismertek (KOVÁCS 1953, 1956). A fajt az 1970–1990-es években nem sikerült megtalálni sem a Mecsekben, sem pedig a Villányi-hegységben (FAZEKAS 2000). Bár mindkét hegységben sok kutató gyűjtött, de tenyésző populációra senkinek sem sikerült rábukkannia. Sokan az eltűnt fajt már kipusztultnak tekintették a régióban, amikor előke-

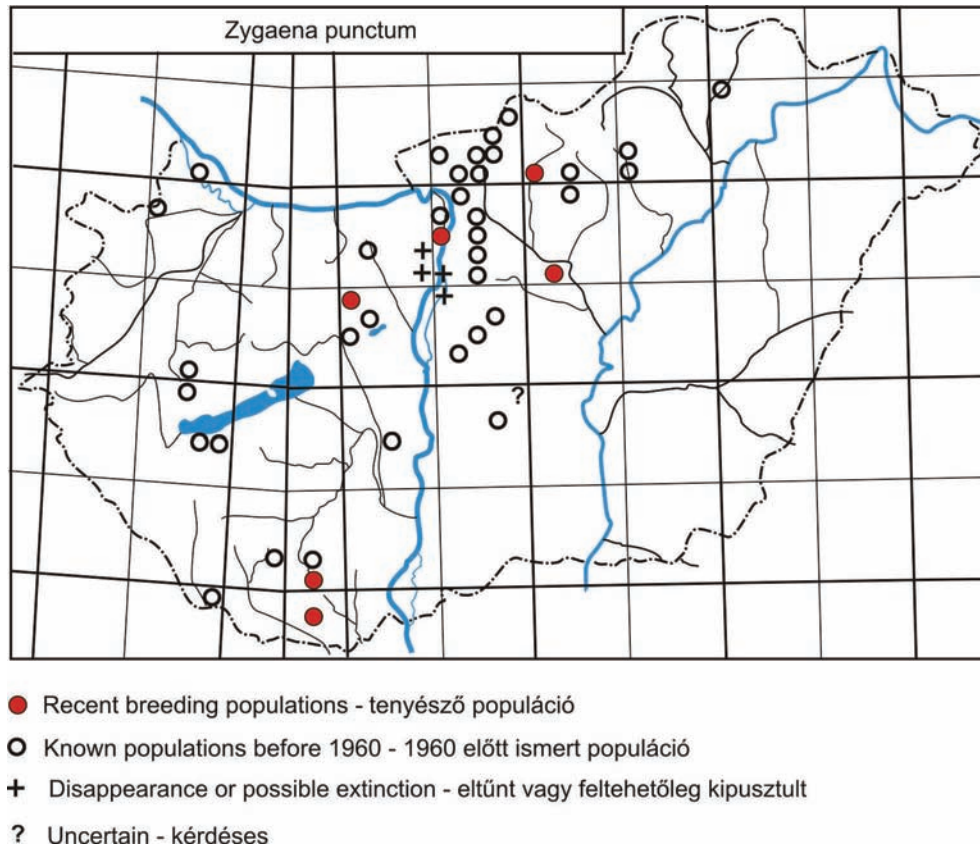
rült a harkányi Tenkes-hegyen, majd 2008-ban, teljesen váratlanul, a mecseki Zengő előterében lévő pécsvárad homokbánya erősen degradált szegélyén, egy évtizedek óta magára hagyott zagyarázó gyepében (FAZEKAS 2009).

Zygaena (Mesembrynus) punctum Ochseneimer, 1808
Zygaena punctum Ochseneimer, 1808; Schmett. Eur. 2: 36. Locus typicus: „Ungarn” (nincs pontosítva).

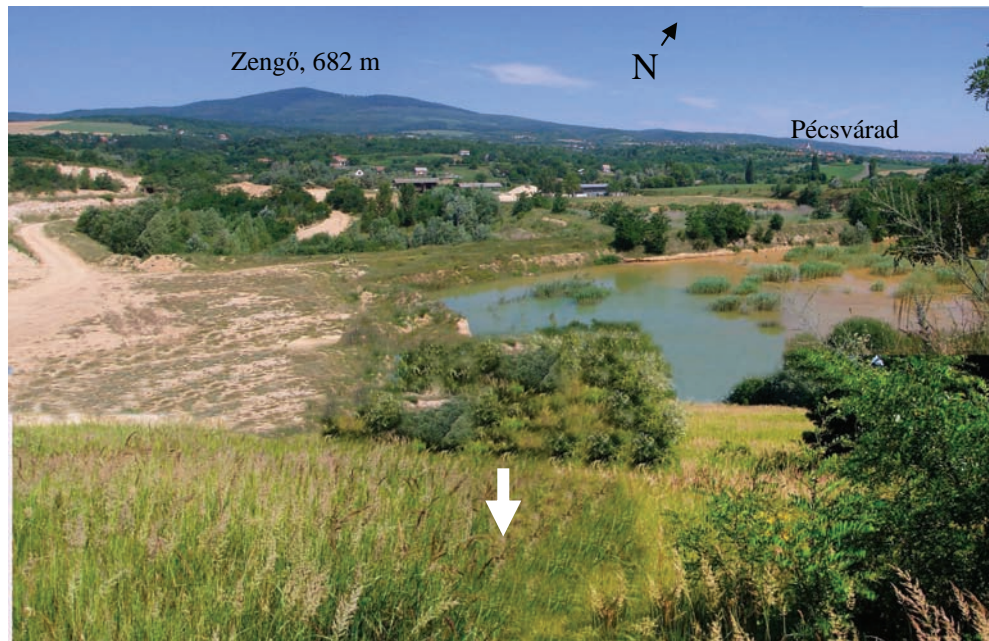
Diagnózis: Az elülső szárnyak hossza; ♂♂ 11–13 mm, ♀♀ 11–13,5 mm. A csáp vége fokozatosan kiszélesedő, lekerekített. A fej, a gallér és a vállfedő szőrzete fehéres vagy szürkés. A potroh nyújtott, fekete. Az elülső szárny piros foltmintázata (1+2+2a+4+5) összefolyt, szegélye kissé elmosódik a világosszürke szárny alapszínben. Az 5. folt esetenként elkülönül; ilyen forma az *isaszeghensis* Reiss, 1929 (vö. FAZEKAS 1982: Abb. 1.) A szegélyek mentén az alapszín sötétebb, a rojt világosszürkés. A hátulsó szárny élénkpiros, közepes vastagságú fekete szegéllyel.

1. ábra. *Zygaena punctum*, imago; Pécsvárad
Fig. 1. Adult of *Zygaena punctum*, H-Pécsvárad

2. ábra. A *Zygaena punctum* földrajzi elterjedése Magyarországon
Fig. 2. Distribution of *Zygaena punctum* in Hungary

3. ábra. A *Zygaena punctum* habitatja a Mecsek előterében, a pécsvárad
 homokbánya szegélyén (fehér nyíl), 2008 júniusában
Fig. 3. Habitat of *Zygaena punctum* in Pécsvárad, S-Hungary.

Földrajzi elterjedés, faunaelem: A Kaukázus vidékétől a Fekete-tenger északi térségén, Kis-Ázsián és a Balkánon át egészen a Pannon-régióig elterjedt. Megtalálható az Appenninekben, Szicíliában és Krétán is. Politipikus, bicentrikus, ponto-adriatomediterrán faunaelem.

Magyarországi elterjedése: Főleg az ország középső tájain gyűjtötték, szórványos a Dunántúlon és az Északi-középhegységben. Bizonytalan előfordulása a délkeleti és a nyugati térségekben.

Biológia: Repülési idő; univoltin, május végétől júliusig. Tápnövények: *Eryngium campestre*. A Pannon-régióon kívül egyéb *Eryngium*-fajokon is megtalálták. VARGA (1969) említést tesz „*Centaurea*” tápnövényekről is, de a fajokat közelebbről nem nevezi meg. A hazai hernyókból eddig *Exorista larvorum* és *Phryxe vulgaris* fűrészlégyeket sikerült kinevelnem.

Habitat: Száraz gyepek, legelők, homoki gyepek, homokbuckások, sziklafüves lejtők. VARGA (1989) a sekély termőrétegű talajokon kialakult, edafikus sztyepprétek jellemző lepkéjének tartja, s fő élőhelyeit a közép-hegységek peremén lévő dombvidékekre helyezi. Törökországban – a hegyvidékeken – 2300 m-ig is felnyomul (FREINA, WITT 2001).

Veszélyeztetettség, védelem: Aktuálisan veszélyeztetett; a helyi populációk fennmaradását az erős turizmus, a fokozatos elcserjesedés, a beerdősülés, a legelőterületek csökkenése, s az extenzív legeltetés visszaszorulása okoztatja.

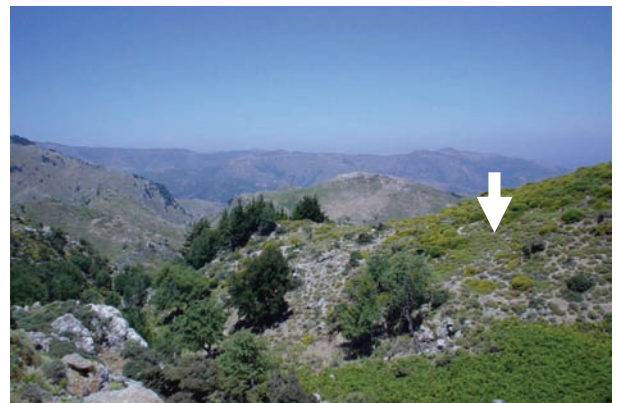
Megjegyzés: Korábban csak egy bizonytalan irodalmi adata volt a Mecsekben (FAZEKAS 2000). 2008 júniusában két bizonyító példány (in coll. Regiograf Intézet, Komló, leg. Fazekas I.) került elő a pécsváradi homokbánya környéki degradált cserjés és gyeppel mozaikból, ahol az imágók földi bodzán (*Sambucus ebulus*) és terjőke kígyósziszén (*Echium vulgare*) táplálkoztak.

Irodalom – References

- FAZEKAS I. (1982): *Zygaena punctum isaszeghensis* Reiss, 1929 syn. n. (Lepidoptera: Zygaenidae). – Folia Entomologica Hungarica 43: 15–18.
- FAZEKAS I. (2000): Microlepidoptera Pannoniae meridionalis I. A Dél-Dunántúl Zygaeninae fajai és elterjedésük (Microlepidoptera: Zygaenidae). – Folia Comloensis 9: 71–86.
- FAZEKAS I. (2009): Magyarország Zygaenidae faunája. Zygaenidae fauna of Hungary (Lepidoptera). – Acta Naturalia Pannonica 4 (1): 1–112.
- FREINA, J. J. & WITT, Th. J. (2001): Die Bombyces und Sphinges der Westpalaearktis. Zygaenoidea: Zygaenidae. – München, EFW Edition Forschung & Wissenschaft, pp. 575.
- KOVÁCS L. (1953): A magyarországi nagylepkek és elterjedésük. – Folia Entomologica Hungarica 6: 76–164.
- KOVÁCS L. (1956): A magyarországi nagylepkek és elterjedésük, II. – Folia Entomologica Hungarica 9: 89–140.
- VARGA Z. (1969): Lepkék. In Móczár L.(ed.): Állathatározó II. kötet. – Tankönyvkiadó, Budapest, p. 28–30.
- VARGA Z. (1989): Lepkék (Lepidoptera) rendje. In Rakonczay Z. (ed.): Vörös könyv. A Magyarországon kipusztult és veszélyeztetett növény- és állatfajok. – Akadémiai Kiadó, pp. 188–244.

4. ábra. A *Zygaena punctum* elterjedése Európában
Fig. 4. Distribution of *Zygaena punctum* in Europe.

5. ábra. A *Zygaena punctum* habitatja Kréta szigetén
Fig. 5. Habitat of *Zygaena punctum* in Crete.

6. ábra. A *Zygaena punctum* habitatja a Villányi-hegységben, a Tenkesen
Fig. 6. Habitat of *Zygaena punctum* in Villányi Hills, Tenkes-hegy, S-Hungary.